

JELENLÉT

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VILÁG-KÉP

◆ Az angliai Cooper-hegyen, a Cheltenham és Gloucester között található meredek lejtő csak száznyolcvan méter hosszú. Mégis május utolsó napjaiban a világ minden tájáról érkeznek ide „versenyzők”, hogy ugrálva vagy bukfeneczeve, de elsőként kapják el a hegytetőről legurított dupla gloucester sajtot. A három-négy kilogrammos korongot valójában lehetetlen elkapni, mivel az akár száztíz kilométer per órás sebességre is felgyorsulhat a meredek pályán. Így azé a versenyzőé lesz, aki (bármilyen formában és állapotban) elsőként érkezik meg a lejtő aljára. A **nyaktörő versengés** évről évre sok sérülést okoz, idén például a női kategória

győztese – *Delaney Irving* – eszméletlenül bukkott át a célvonalon. A fiatal nő, aki Kanadából utazott a Cooper-hegyi sajtmustrára, néhány perc múlva már mosolyogva ünnepelt.

A furcsa verseny első írásos említése a helyi újság 1826-os cikkéből származik, a szerző több száz éves hagyományként ír róla. A különböző kategóriák győzteseiről csak 1985 óta vezetnek pontos statisztikát. Az utóbbi mintegy negyven év rekordere a brit hadsereg veterán katonája, *Chris Anderson*, aki 2005 és 2022 között két különböző kategóriában összesen huszonhárom alkalommal lett a sajtgurítás nyertese. ◆

SZÖVEG –
JÁMBOR-MINISKA ZSEJKE

KÉP –
KATONA LÁSZLÓ

„Az a gyerekek jön hozzánk, aki a miénk”

Családok, amelyek roma gyerekek örökbefogadásával lettek teljesek

Évek óta járom a szegény falvakat, ahol sok nehéz sorsú roma gyerek él. Egy-egy közülük képes lesz kitörni, mások örökre a nyomorban ragadnak. Sokuknak csak úgy lehet rendezni a sorsát, ha örökbe adják.

*Gubcsi Judit*nak egy kislánya és egy kislánya van, akik a hűtőre kiragasztott fényképek alapján kiegyensúlyozott, kedves, boldog gyerekek. A kettős identitás azonban fontos kérdéseket vet fel a nevelés során, amelyekre Judit nem kapott a felkészítő tanfolyamon választ, ezért 2014-ben megalapította a Romadoptot, ahol hasonló családok oszthatják meg egymással a gondolataikat. Az összegyűjtött tapasztalatokról nemrég *Mártonffy Zsuzsával* könyvet is megjelentettek *A Nap és a Hold* gyermekei címmel.

◆ – **Szerinted a genetika vagy a neveltetés határozza meg inkább, hogy milyen emberekké válunk?**

– Az a gyerek jön hozzánk, aki a miénk. Abban kell hinnünk, hogy a kilenc hónap, amit a pocakban tölt az örökbeadott gyermek, az az egyik szelete az életének, és amit mi hozzáteszünk – amely alatt kibontakozhat –, az a másik. Szerintem az örökbefogadásnál el kell jutni az elfogadásnak arra a szintjére, ahol nem azt méregetjük, hogy a gyerek mit hozott, hanem azt nézzük, hogy szeretettel és figyelemmel milyen irányba lehet őt motiválni.

– **Minden örökbefogadáshoz vezető út rögös. Mi a ti történetetek?**

– Tíz év próbálkozás ellenére sem lett vér szerinti gyermekünk. Ehhez a tíz évhez hozzátartozott az a fajta elengedés, amely megértette velünk: nem az a lényeg, hogy készüljön belőlünk egy másolat, vagy hogy megtaláljuk a gyermekben a saját arcvonásunkat, illetve valamelyik rokonunk tulajdonságát. Amikor megfogalmazódott bennünk, hogy a körülmények ellenére is szeretnénk gyereket, semmilyen származási kitévél nem tettünk, így tisztában voltunk azzal, hogy nagy valószínűséggel a gyermekünk roma lesz.

– Ennek ellenére a felkészítő tanfolyamon akkoriban nem sok információt kaptál arról, hogy miképp kezeld a gyerekeid identitásával kapcsolatos kérdéseket...

– Valóban, de azóta már bővült a tanfolyam anyaga. Egyébként a felkészítő ma már ingyenes, de sajnálatos módon nem kötelező, ezért én, ahol csak szót kapok, azt szorgalmazom, hogy minden örökbefogadó szülő végezze el. Kezdetben mi sem értettük, hogy mi ennek a haszna, hiszen bárkinek születhet gyereke úgy, hogy nem kell elvégeznie semmilyen tanfolyamot. Ugyanakkor például jól alkalmazható tudást kaphatunk arról, hogy hogyan mondjuk el a gyereknek azt, hogy ő örökbefogadott. Emellett a tanfolyam az örökbeadó anyákkal kapcsolatos sok sztereotípiát is lebontja. Elindítja a várakozót egy önismereti úton.

– Milyen sztereotípiákat?

– Sokan azt feltételezik, hogy az örökbeadó anyák „csak” megszülik, majd odaadják a gyermekeiket. Ugyanakkor ezek a nők valójában nehéz élethelyzetben lévő anyák,

akik egyedül vannak a bajban. Tettük mögött nagy drámák húzódnak, az örökbefogadó szülőnek pedig meg kell értenie ezeket a drámákat.

– Nálatok hogyan zajlott az első találkozás?

– Két gyerekünk van, egy fiú és egy lány, mindketten nyílt örökbefogadás útján kerültek hozzánk, tehát találkoztunk a szülőikkel. Örülök, hogy így történt, mert el tudom mondani a gyerekeknek, hogy aki szülte őket, megkért arra, hogy én legyek az anyukájuk.

– Visszatérve a tanfolyamra, mi hiányzott a kurzusról?

– Leginkább a származás megtanításával kapcsolatban maradtak bennem kérdések. Ha én azt mondom egy óvodás korú gyereknek, hogy te cigány vagy, az neki nem jelent semmit. Ugyanakkor, ha tizenkét éves korában mondom el ezt neki, addigra már megértette a társadalomból jövő negatív sztereotípiákat, és rögtön kevesebbnek érzi magát. A kettő közötti utat kerestem, hogy időben és jól tudjam rávezetni őket erre a témára. Nem az a szándékom, hogy

„cigányosan” neveljem a gyerekeimet. Ez nem is lehetséges, hiszen erre nincsenek mintáim. Ugyanakkor fontos, hogy a származásukkal „jóban legyenek”.

– Hol találtál kapaszkodókat ehhez?

– Végül az általam alapított Romadoptban tapostam ki az utat. A nyugat-európai és az amerikai színes családokat vettem alapul, megnéztem, hogy náluk mi a gyakorlat. Az érdekelt, vajon mikor kezd tudatosodni egy gyerekben, hogy ő kicsit másképp néz ki, mint a többiek, és mit kezd azzal, ha a külvilágból megjegyzéseket kap. A Romadopt kilenc éve alatt sok vendéget meghívtam, akik elmesélték a saját tapasztalataikat. Közösséget teremtettünk, nemcsak magunknak, hanem a gyerekeknek is. Egy olyan bázist, ahol rendszeresen találkozhatnak örökbefogadók, örökbefogadottak, várakozók és hétköznapi cigány emberek. Kapcsolódnak egymáshoz, és ez érték. Az is fontos egy ilyen családban, hogy ne csak a nagyon híres romákat állítsák példaként a gyerekek elé, hiszen nem mindenki lesz ismert zenész, sportoló, színész. Fontos, hogy a hétköznapi életben is megtaláljuk az értéket.

– Hogyan működik a Romadopt?

– Az elején kéthavonta találkoztunk, most egy tanévben három-négy előadás van, és a végén egy nagy közös bográcskozás. Az előadásokra igyekszem olyan roma származású embereket is hívni, akik a saját életükről és az identitásukról mesélnek. Emellett olyan örökbefogadó szülők is jártak nálunk, akiknek már felnőttek a gyerekeik, illetve örökbefogadottakat is meghívtunk. Emellett szakmai alkalmaink is vannak: történelem, pszichológia és nevelés témában.

– Magyarországon nem sokan fogadnak örökbe nem cigányként roma gyereket. Szerinted miért?

– A rendszerben nincs nyilvántartva a származás, sokszor nem is lehet megmondani, hogy ki a cigány. Akinek a szülei azok? Aki annak néz ki? Aki annak vallja magát, vagy akit a társadalom annak tekint? A miénkhez hasonló családokban kiemelten fontos az elfogadásra irányuló nevelés. Ez nem azt jelenti, hogy otthon csak cigány zenét hallgatunk. Sokkal inkább azt, hogy például legyenek otthon minél színesebb mesekönyvek, vagy hogy ne a szőke kék szemű babát vegyük meg a játékboltban. Ha már pici kortól aszerint neveljük a gyereket, hogy sokfélék vagyunk, akkor könnyebben el tudunk beszélgetni arról is, ha kap valamilyen megjegyzést az iskolában. Példát is kell mutatnunk. Amikor átkísérünk egy látássérültet a zebrán, vagy leemelünk a polcra egy idős hölgynek valamit a boltban,

az is mintaadás. És az is, ha nem megyünk át az utca másik oldalára, amikor romák jönnek szembe velünk...

– Ez egy korábbi rossz tapasztalat általánosításából is fakadhat. Voltam olyan településen, ami no-go zónának számított, csak szeretetszolgálatosokkal mehettünk be forgatni. Az ember ilyenkor nem szeretne rasszista lenni, de nem is akarja keresni a bajt.

– Azt tapasztalom, hogy maguk a cigányok is szenvednek attól, hogy van egy réteg, akikre ők sem büszkék. Azokat, akik egy-egy települést no-go zónává tesznek, a roma közösségen belül is ugyanúgy elítélik. Hasonlóan érzek szerintem, mint mi, amikor elmegyünk külföldre, de az előttünk ott járt magyarok rossz benyomást keltenek, és a helyiek ez alapján ítélnék meg minket is. Mi sem vagyunk egyformák. Fontos, hogy a cigány szót úgy hozzuk be a mindennapokba, hogy ne társuljon mellé semmilyen plusz hangsúly, érzélem. Ha megkérdezik, kik a cigányok, az örökbefogadó szülőknek tartalmas választ kell adniuk. Azt igyekszem erősíteni a gyerekekben, hogy az, hogy ők egyszerre magyarok és cigányok, erőforrás, amelyből meríthetnek.

– Olykor kellemetlenséget okozhat, ha egy idegen túl kíváncsi, ha a gyerek előtt kérdez az örökbefogadásról. Hogyan kezelje a többségi társadalom ezeket a helyzeteket?

– Amikor valakiben kérdések merülnek fel, az még nem jelent udvariatlanságot. Emberi tulajdonság, hogy ha valamit nem értünk, akkor kérdezzünk. Ilyenkor udvariasan le lehet zárni a témát. Például amikor azt kérdezték, milyen volt a terhességem, azt válaszoltam: problémamentes. Humorral is lehet felelni. Mindenkinek, aki örökbefogadó szülő szeretne lenni, azt javaslom, hogy induljon el egy önismereti úton, mert az örökbefogadás csak akkor fog működni, ha valóban el tudja fogadni ezt a témát. Ha kicsit is fél, tájékozódjon, és ha az sem segít, keressen másik utat, válassza a nyílt örökbefogadást, amely során sokkal több információt tud gyűjteni a gyermek háttéréről. A gyermekre vágyás elemi erővel jön, de a türelem és a saját határok felismerése, illetve a valós elfogadás is fontos. Vannak, akik úgy szeretnének roma gyereket vállalni, hogy azon ne látszódjék a származása. Ugyanakkor senki sem garantálja, hogy a kamaszodással ez nem fog előtűnni. Az ilyen vállalás a gyerekekkel szemben sem korrekt. A Romadopt ajtaja egyébként a fontolgatók előtt is nyitva áll, és az örökbe.hu oldalon is számos hasznos információt talál az, aki az örökbefogadáson gondolkodik. ♦

Nehéz idők, erős emberek

Megküzdéstörténetek a kepmas.hu-n

Negyvenhét történet érkezett a Média a Családért Alapítvány *Nehéz idők, erős emberek* című írói pályázatára. Az emlékezések és a novellák olyan idős emberekről szólnak, akik sikeresen megküzdöttek életük nehézségeivel. Általában a leszármazottak írták meg felmenőik történetét, de néhányan a saját élettapasztalataikat adták át. Az öt legjobb mű szerzőjének jutalma az online megjelenés a kepmas.hu-n és egy Képmás-ajándékcsomag, a hatodik írás idős szerzőjével pedig interjú készül majd. Azok közül, akiknek a pályamunkája nem nyert, három kisorsolt szerző, negyedéves Képmás-előfizetést kapott ajándékba. A felsorolás nem fejez ki értéksorrendet.

◆ VERES TAMÁSNÉ: APÁMAT AZ TARTOTTA ÉLETBEN, HOGY EGYSZER HAZATÉR A FOGSÁGBÓL

Egy fiatal férfi története, aki túlélte a hadifogságot, a háborúban elveszítette a testvéreit, ezért megfogadta, hogy nagy családjá lesz. Feleségül vette azt a lányt, akit még kilencvenévesen is szeretett. Lánya állít neki emléket.

SALÁNKI ANIKÓ: DÉDIKE ÉS A TÖRTÉNELEM

Egy dédnagymama, aki átélte két világháborút, egy forradalmat és egy rendszerváltást, akinek kilencvennégy éve alatt a történelem „mindig ott loholt a nyomában”. Unokája felidézze élete fontosabb eseményeit és legnagyobb tanulságát: mindig keresni kell az utat, ami kivezet a semmiből.

JILG-KERESZTÚRI ANNA: NAGYMAMÁM, AKINEK HARMADIK SZÜLÉSÉNÉL NAGYPAPÁM VOLT A BÁBA

A nagymama elmeséli harmadik szülése történetét, amikor még tanyán laktak, és váratlanul törtek rá a fájdalmak. Ennél a szülésnél férje biztatta és segítette őt. Aki pedig e régi történetet szép elbeszéléssé formálta: az unoka.

KÁLLAY KOTÁSZ ZOLTÁN: A BICIKLISFUTÁR, AVAGY A HUMORNAK VÉSZTERHES IDŐKBEN IS HELYE VAN

Egy kamasz fiú szemszögéből látjuk a lebombázott Budapestet 1944 áprilisában, ahol a túlélők megpróbálnak boldogulni. Rika biciklisfutárként kézbesíti a házaikból kibombázott embereknek a lakhatásukról szóló értesítéseket, és látja a borzalmak mellett az élet humoros oldalát is.

NAGYRÉDEI GONDOZÁSI KÖZPONT KLUBTAGJAI: MESÉK A SUFNIBÓL

A Nagyrédei Gondozási Központ nappali ellátásban részesülő lakóit – a legifjabb ötvennyolc éves, a legrégebben fiatal pedig kilencvenöt éves – sikerült rávenni, hogy fogalmazzák meg életük tanulságait és történeteit. Gondolataik, meglátásaik csodálatosak.

KÜLÖNDÍJAT – Képmás-ajándékcsomagot – kap a kilencvenkét éves **Komáromi Nándorné Sára**, a Tabajdi Református Egyház Házi Gondozói Szolgálatának gondozottja, aki saját önéletrajzát küldte el. Őt felkeresi újságírónk, és életútinterjút készít vele. Negyedéves Képmás-előfizetést kaptak: **Horváth Tamás**, **Nattan-Angeli Nóra** és **Bacsai Gábor**.

A nyertes pályamunkákat ebben a gyűjteményben olvashatják:
<https://kepmas.hu/hu/NehezidokErosemberek>

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

A hazza bölese

Bár önmagát soha nem helyezte a hazai politika középpontjába, hanem csak a háttérből követte, illetve irányította a közélet eseményeit, az idén éppen kétszázhusz éve született *Deák Ferenc* mégis nagy hatást gyakorolt a magyar történelem XIX. századának – a reformkor, a szabadságharc és a kiegyezés idejének – történéseire. Nagyrészt az ő kitartó munkálkodásának volt köszönhető, hogy létrejött a kiegyezés, amelyet fél évszázados boldog békeidő követett. Személyéről még az eredményét hibának tartó, politikailag ellenérdekelt *Kossuth* is így fogalmazott torinói emigrációjából: *„Deák mint a törvényesség embere a nemzet jogait a törvény terén férfiasan megvédte. Ha ezután törésre kerül a dolog, Isten, világ s a történelem előtt csakis az osztrák házra hárul a felelősség.”*

◆ ELINDULÁS AZ IGAZSÁG ÖSVÉNYÉN

Deák Ferenc Antal a muravidéki Zsitkócról származó birtokos nemesi család gyermekeként született 1803-ban a zalai dombok közt fekvő Sőjtőrön. Édesanyja belehalt a szülésbe, apja öt évvel később távozott az élők sorából. Kisgyermekként Zalatárnokon élt, népes rokonsága és gyámja, Hertelendy György viselte gondját. Rendi gimnáziumokban tanult: Szombathelyen, Pápán, Nagykanizsán. Tizenhét éves korától négy évig a Győri Királyi Jogakadémia hallgatója volt. Pesten tett ügyvédi vizsgát, majd családi, baráti kapcsolataira támaszkodva a vármegye szolgálatába lépett. Sokat olvasott, a jog mellett jártasságot szerzett a gazdaság, a politika, a tudomány világában is, számos baráttra tett szert, akik között ott volt *Berzsenyi Dániel*, *Kisfaludy Sándor* és a számára különösen kedves *Vörösmarty Mihály*. Táblabíró lett 1832-ben, majd helyettes alispán. A következő évtől megyei követként vett részt a pozsonyi reformországgyűlésen, ahol a liberális nemesiség táborát erősítette, és olyanokkal dolgozott együtt, mint *Kölcsey Ferenc*, *Klauzál Gábor* és báró *Wesselényi Miklós*. Szónoki, politikusi tehetségével már ekkor feltűnést keltett, sérelmi feliratot szerkesztett, olyan ügyek mellett emelt szót, mint a vallás- és lelkiismereti szabadság vagy a nemesi adómentesség és a jobbágyság megszüntetése. Az eredménytelen diéta bezárása után hazatért, és bár a titkosrendőrség megfigyelte, közéleti

Kép: Profimedia-Red dot

Deák Ferenc (1803–1876)

írásokon, közjogi reformtervezeteken dolgozott, tagja lett a Magyar Tudományos Akadémiának. Fontos szerepet kapott az 1839–40-es országgyűlés munkájában mint a liberális reformtábor vezető alakja, nagy beszédben emelt szót a nemzet és az uralkodó közötti kölcsönös bizalom megteremtése érdekében. Zalába, kehidai birtokára hazatérve egy új büntetőjogi kódex tervezetén dolgozott, a hazai ipar fejlesztését szorgalmazta, igyekezett a nemességet a reformok, ezzel a haza ügye mellé állítani. Az 1844-es országgyűléstől viszont alighanem csatlósága miatt távol maradt. Ekkor született máig tanulságos, nemzeti önváddal felérő megfogalmazása, amely szerint „sok kincsekkel áldotta meg a természet hazánkat, de az irigy sors megtagadta tőlünk a legszebb áldást, a közértelmet és egyetértést. Talán azért, hogy a magyar soha virágzó nagyságra ne emelkedhessék, soha igazán szabad és független ne lehessen.”

A PASSZÍV, DE NEM TÉTLEN POLITIKUS

A sümegi körzet színeiben ismét képviselő lett 1848 elején, a Batthyány-kormány megalakulásakor pedig annak igazságügyi minisztere volt. Többször tárgyalt Bécsben a megbékélés érdekében. Batthyány és Eötvös mellett ő képviselte a mérsékelt, kompromisszumokra hajló álláspontot Kossuth ellenében, és belekezdett a teljes hazai jogrendszer reformjának előkészítésébe. Amikor 1948 őszétől a forradalomból fegyveres szabadságharc lett, és a kormány lemondott, még tagja volt a Windisch-Grätz tábornaghoz menesztett parlamenti delegációnak, majd hazatért a birtokára, ahonnan a szabadságharc bukásáig a hadi helyzet miatt többszöri próbálkozása ellenére sem sikerült Debrecenbe eljutnia. A megtorlás idején hadbírórság elé idézték, ám elengedték. Az osztrák kormány együttműködési felkérését azonban visszautasította, és meghirdette a passzív rezisztencia, az osztrák hatóságok,

Kockáztathatunk mindent a Hazáért, de a Hazát kockáztatni semmiért nem szabad.

rendelkezések és áruk bojkottját jelentő nemzeti ellenállás programját. Amint lehetett, bekapcsolódott ismét a politikai életbe, birtokát elosztotta testvérei között, maga végleg Pestre, az Angol Királynő fogadóba költözött, amely így a magyar közélet centrumává vált. Mint korábban, Pesten is igen egyszerű körülmények között élt, agglégény maradt, fiatal hölgyrokonaihoz és a régi barát, Vörösmarty Ilona lányához a gondoskodás és az atyai szeretet szálai fűzték. Szabadidejében sokat olvasott, sétált, igazi szenvedélye a faragás, a faesztergálás volt, még szállodai szobájában is állt az esztergapad.

A HAZA MEGMENTÉSE ÉS EGY ÚJ ÁLLAM SZÜLETÉSE

Rövidesen elérkezett az idő, hogy a birodalom és Magyarország mindkét fél számára megnyugtatóan rendezze a viszonyát egymással, mivel Bécs az alkotmányos hagyományok ellenében kívánta megoldani a kérdést, mégpedig a magyar függetlenséget semmibe vevő két dokumentummal (Októberi Diploma, Februári Pátens). Az országgyűlés 1861-ben felújította a munkáját, és – a Pest megye színeiben képviselőiséget vállaló, a császárral már 1860 derekán találkozó Deák kezdeményezésére – ellenállt az összbirodalmi akaratnak, a régi alkotmány és a 1848-as törvények hatályba helyezését követelve. Ezt a honatyák radikálisabb része egyoldalúan, országgyűlési határozattal, a Deák vezette mérsékelt tábor pedig az uralkodóhoz intézett felirat segítségével kívánta elérni. Az évekig elhúzódó vitában Deák híres 1865-ös hűsvéti cikke hozott fordulatot. Ebben a szerző megegyezést, kompromisszumot kínált Bécsnek: az önálló magyar államiság helyreállítását a közös uralkodó császári és királyi jogara alatt, ám saját parlamenttel, kormánnyal, a hadügy és a külügy kivételével a teljes

nemzeti szuverenitás helyreállításával. Ez a javaslat, amely szembement Kossuth emigrációban megfogalmazott vágyaival és a hazai radikális elképzeléseivel, hűen tükrözte Deák politikusi józanságát és észszerű kompromisszumokra való készségét. Úgy vélte, az ország függetlenségét csak a Habsburg Birodalom keretei között lehet helyreállítani. Bécsi útjai során Deák találkozott az uralkodóval, aki ebben az időben elkötelezte magát a kapcsolatok rendezése mellett, majd a magyar országgyűlés az ő vezetésével tárgyaló delegációt jelölt ki a részletek tisztázására. A végleges javaslat az uralkodó személyében megtestesülő perszonálunióról szólt, a közös kül- és hadügy mellett döntött a közös pénzügyekről. Nem sikerült ekkor még elérni az önálló nemzeti bank felállítását és az önálló magyar haderő megszervezését, ezeknek a témáknak a rendezése későbbre maradt. Az 1848-as országgyűlési követelések zöme azonban így is teljesült, és a kiegyezés létrejött. Mivel Deák a neki szánt miniszterelnöki szerepet nem vállalta, februárban az általa javasolt gróf Andrássy Gyula alakított önálló magyar kormányt, 1867. június 8-án pedig I. Ferenc József magyar királlyá koronázásával létrejött az Osztrák–Magyar Monarchia. A magyar szuverenitás, ha egy birodalom keretei között is, de helyreállt.

AZ UTOLSÓ ERŐFESZÍTÉSEK ÉS MÉRLEGELÉSEK

A politikai harc azonban ezzel Deák számára még nem ért véget. Az ekkor már az ő nevével emlegetett kormányzó Deák-pártnak komoly erőfeszítésekkel sikerült a kiegyezés részletszabályait, törvényeit elfogadtatnia, a formálódó új politikai berendezkedést liberális elvek szerint formálnia. Az évek múltával azonban a nemzet ügyeit a háttérből irányító politikus egészsége megrendült. Még megérte pártja és a Balközép Párt egyesülését Szabadelvű Párt néven, ám szívbaja miatt már alig szerepelt a közéletben. Szívinfarktusban hunyt el 1876 januárjában. Temetése nemzeti gyásznap volt, az alkalomra az uralkodó is küldött részvétlétiratot és koszorút, Erzsébet királyné pedig személyesen búcsúzott tőle az Akadémia előcsarnokában felállított ravatalnál. A Kerepesi temetőben helyezték örök nyugalomra, sírja fölé nemzeti közadakozásból mauzóleum épült, amelynek homlokzati felirata a nagy magyar maga által megfogalmazott krédóját őrzi: „Kockáztathatunk mindent a Hazáért, de a Hazát kockáztatni semmiért nem szabad.” Deák a magyar történelem kiemelkedő államférfiainak egyike volt, a gondos mérlegelések és az okos kompromisszumok embere, nem véletlen, hogy az utókor a haza bölcséiként emlékezik rá. ♦

